

Назив овог четвртка
на швајцарском језику.

Овај је први број, Ау-
стро-Угарску, Босну и Хер-
цеговину:

годишње . . . 4 оор.
на по године . . . 3 н
на четврт годишње 1 н
на Страну и све друге стране
годишње . . . 15 ервана
на по године 8 н
на три мјесеца 4 н
у заштиту.

З Е Т А

ЛИСТ ЗА

КЊИЖЕВНОСТ И ПОУКУ.

Уредник:

Филип I. Козачевић.

Прегледати на Прво Го-
ре и сва писма слажу се
само уреднику.

Прегледати на Србије у
цитује се Великири Ваго
жбу у Биоград, а на дру-
гајех крајева под адресом
P. Hamadacović Sanoar.
(на Вету).

Прегледати прилажу сва
наша књижари и нова
парске експедиције. Ве-
рашкравна плема не ци-
тају се.

Број 7.

Цетикова, 19. Септембра 1885.

Година I.

Г Л А С О Н О Ш А.

(По Пушкину)

Ко ведрином, по мјесецу,
Тазо позва у три јаше?
Чув' ли коњци што по пољу
Као муња летјаше?

Пут сјевера коваз кита
Без одора и одоха,
Трча пољем и шумима,
Препрекама, из свег кита.

Ка' цело нас му тјера бавста,
Пок пласути пољу мив
Сигурао му коњци мив
Правда граву вјетровима!

Мно му је мач пламени
И у нест мацарије,
Ал' од капо нити коњци
Нити паре на мач није.

За капу би свашто дао:
Кова, благо и шач мави,
А ву не би, док му главу
С трупа не би одрезали.

За што капу тако чува
И шес у свој журло носи?
Церу Метр, на Кетмана
Каубеба суд доноси.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

Н. Ш.

Г Е Т Е

И ЂИТОВА

НАРОДНА СВИЈЕСТ.

II

(Настава).

— По зар у Гољу не налазипи бар њеке од оних
дјетова којима се одушевљава наш пријатељ Томано-
вић?

— Осим увода врло мало, скоро ништа. Увод је
јамачно красан, тешко је наћи у Бранкових пјесам
дјивајних уздицаја оне самртне слутње зачпјене изоби-
љем уздицаја сведралке природе, идејалисане у души
пјесникавој. Штета што остала пјесма, суштина компо-
зиције, не пристаје уз то као што би се желело.
Главни узрок томе налазим у разлику времена између
увода и догађаја, управ између почетка и наставака.
Пјесник се сам тужи да је догађај сијевао четири го-
дине посланије увода:

Песмо моја, песмо од покаяда,
Где је оно красно доба сада
Кад те сретаи ја певати почих?
Ох давно је, ма ја то нб дочеа:
Четир пута веће зима зута
Потрабила лишће са дрвета,
Ал' што зима угроби мена
Но поврну нико ни до века.

Толчки размак у изради мора оставити свој траг
на дјелу и у пјесника најздравијега склона тјесног, те
се олажа и на њеким дјелима Гетовим која су тако са-
стављена, и. пр. на Егмонт; а камо ли не ће у свјетла-
вог пјесника као у нашег Брацка. Сичлији је значајна

нестрпљивост у раду. Бранко је сам ту своју нестрпљивост, своју палану у пјевању најбоље назначио у истоименом *Гојку* овим стиховима :

Ох, та певај погод злато има,
А ко нема певај 'о да има,
Наје з' злата има много друго —
Певај само, не разбирај дуго,
То на' ово, све је брате једно,
Што је мило све је песме вредно.

Покрај таког начела у пјевању, — а другог му начела није допуштала природа бољеста му — није наш пјесник никад могао сарзети до више уметничке композиције, никад није могао доспети до „савршеног уметничког снјева“. Ту своју исповијест завршује пјесник овим стихом :

Ето моја, на нек ми је проста,
Јор за сада свакако је доста.

Тај пошљеди стих не само да је сунпнат, већ упрано нема никаквог смисла. И да се њим завршује цијела пјесма, био би то свршетак сунше обичај, прост, *гвално*. А а' овако, у почетку пјесме, гдје се не завршује ни сам један дло, ни сама једна мисао, па дозвјени ти таку закнуту, то значи *написати стих само ради смисла*. Требаља му слична ријеч на „проста“, па се морао додати стих који се свршује са „доста“ !

Гдје се налази ма и једна така закнута, а у *Гојку* има их њеколико, та је пјесма подалеко и од „савршеног уметничког снјева“ и од „просте народне пјесме“.

— Ти омет хоћеш да залуташ у оцирце. Држи се главног, држи се догађаја, радње, карактера

— Догађај има свега, по цијмање „*горхадлегор*“ *узор-веризм*. Српска велика војска, под вођством *Гојка* кога побие Турке и освоји један турски град (— први „Недич“). — Пobjеда је сјајна, јер било је 5000 *савов* пет хиљада Турака. То би за оно доба, у које се пјесма о *Гојку* могла догодити, била тако велика, од судна битка, да би је историја могла забележити поред *Иововске*.

— Но Бранко бранко у *Гојку* и не пјетне особитог веризма. За то држи се осталих врлина, гледај можеш ли што замјерити творачкој моћи пјесничкој, цртању страсти, карактерима, душевној мотивацији.

— Карактери су у главног црти, у љубави, сви подједнаки. Сви се залубе од првог погледа: *Гојку* у *Цвету*, *Цвета* у *Гојку*, *Радишој* у *Цвету*, *Хајку* у *Радишоју*. Све то плаве у један мах. Као да сличјав пјесник не може себи дружије замислити.

— По томе је био и Шекспир сличјав кад је створио *Ромео* и *Јулију*, који се исто тако од првог погледа једно у друго залубе.

— Примимо бих тај упоредак у пуно обрну, кад би било мало више сличности. Но између толиких створова Шекспирових то су готово једини јунаци те се залубљују од првог погледа. У Бранка пак сви из реда, ил' се одмах залубе, ил' излазе већ такм пред нас. Но, што је главно, у Шекспира се, у Ромео и Јулију као и свугдје, љубав пред нама развија, расте до вршка, подрјевљава и узрочена повољјакм — ситуацијом и особном јунаковом. Бранкови карактери немају никаквог *развоја*; а оно мало покушаја што би га било у томе правцу, или немају никаквог душевног узрока, пњакве психолошке мотивације, или је та мотивација слаба, непоуздана, погрешна.

— На примјер ?

— На примјер у *Гојку* има два покушаја таког развјетка страсти, неке промјене душевне у току догађаја. То је у *Радишоју*, кад хоће да се појаје што је с Турцима палао на Гојка и отео му *Цвијету*, и у *Хајке* кад омире Таза и залуби се у *Радишоја*. Је ли се *Радишој* зблила тако страшно залубио у *Цвијету* да ради тога не извјерји побратима ? На први поглед као да јесте, јер изаче не би учинио што само највећа страст објашњује и ако не оправдава, не би извјерјено побратима, не би погазио часнога крста ни удружио се са својим досадашњим крвницима против свога мислеца, против своје рођене књи. Но како вели пјесник у појави гдје га *Цвета* одбија :

Ох, када би време вртут мога'
До онога часа злоструга
Кад је првом диву угледо,
Чини му се: би је прегорео —
Би ва цело, и мога' би за сво,
Али сада — сад је веће касно.

Па тога ради, шта би у први мах мога' ласво прегорети, а пјесник нема ни спомена о даљем развоју страсти у *Радишоју*, то га ради :

Побратимство под ноге вргао,
Родну љему злоторву млао,
На крст часни сабу поводио — ?

То је неприродно, неvjероватно, а кад неvjероватности нема ни покушаја мотивације, онда је и немогуће. То је нека сузгата, нека сметњак бољји каквог нема у животу и ни ми не можемо вјеровати да је јунак пјесме, *Гојку*, имао таког побратима, или снјевка те сметње душе пада и на *Гојка*.

А *Хајка* а ? Она убија Таза. Зашто ? Залубила се у *Радишоја*, који је женио од Таза и пјесник налаза да је Таза *злостругу* своју судбину :

Што бржаш ово и вапшо,
Зашто' отима што му Бог не дао,
Та срце је од самога Бога,
Кад те веће не гони злоба.

Сиромаш Таза ! А је ли то зблила тако брзо, је ли Таза отео *Хајку* против њене воље. Прво и прво, није имао *Хајке* рашта отплати, јер њезни Арслан Сулејман, који се тим огрнјешто о сваки обчај у Турака и о *веризам* у *Гојку*, што је своју калуцу повео у табор, био је већ погинуо кад је Таза дохватио одову бузу. Како нам прчка пјесник ту појаву ?

„О *Хајку*на“ рече, „сад ол мија !“
Дирну кола, утече из боја
Право *Хајку* — вјесела му мија !
Јомте квалу: „Вези са мном *Хајка* !“

Је ли се *Хајка* отимала ? Као да није, по за сад још рећи да не знамо, јер пјесник овако пјева даљи развјетак те прилике :

Што би даље то песма не знаде,
Ал' ја зна, скратити ваљад,
Ве ту нема, а нема ни Таза,
Где су да су, — помога' ми Ала.

Је ли то та хвалена „савршена уметност“ ? Та каква савршена ! Но има ли ту и трага какве год уметности ? Јачаћо нема. А упоређивати таку „уметност“ са „простом народном пјесмом“, значи упрано вриједити величално народне пјесме. Преведи *Гојку* а на који страни свијетски језик, нека га во пр. *Томашовић* преведе на талијански, па кажи да је наш „први пјесник“, а ово да му је

„савршени ујетнички спјев,“ саз би се образовани странци, који се разумују у лијепу књижевност, од чуда снелбавла и само би их једно занимало у томе, како је могао овај дух те је створио ову лику свјетске књиге што се зове српска народна pjesма, тако сав изјетрити? Но Стојаду Новаковићу остаје та „виноћа и лакост непадишави“ (закост готово јест непадишави, јер о мање муке још ни један pjesник није трсно мотивације радњи својих створова, но лако је тако бити з.к. Ано је Стојаду и то вршина, онда не знам што је аразина; а Св. Вукић поред свега тога „смије слободно погледати у очи сва а великим свјетским pjesницима!“

— Но можда Томановић баш у том премучању налази ујетност? Можда мисли да је pjesник хтио да нас изведе од обртом душевним у Хајке?

— У то бих ја допуштао да је пјеле могуће. Но на жалост је сасвим јамачно, да то премучање, то застижање није дотакнуто, да нема ки смјера ујетничког, ко да је сасвим по певачи, проста шепртљарија, према безазленој девизи Бранковој: „Певај само, не разбирај дуго!“

— Но чему тако судити?

— С тим по томе што се по далим рјечима pjesме види да и песнику није било јасно, како се Хајка одваја према Тау кад је овај одио испод шатора Арскаповог. Јер кад је само Хајка уби, те му се pjesник свети пјевајући:

Што тражио ово и вешао,
Земљ' отаца што му Бог не дао, и т. д.

јамачно је заборавао да је прије већих дијела стихова овако пјевало:

Ај' ја јесте Рајнавоје дошло, **NACIONALNA**
Баш је мало таковић јунака
И у Срба имао а' у Травај, **LIJOTEKA**
Сјанан Тале догле својим бже,
Ај' крај Срба сјајност ваучећ и т. д. **CRNE GORE**

Упореди та два мјеста. Ано је Тале догле, дакле и онда кад је одио испод шатора, зближа био Хајки сјеја ац, а то ће рећи ваљда и мио, онда не може бити истина да је отео, онда је јасно да је Хајка рада и весела пошла с Талом.

Сирмах Тале пронаде сасвим невина, тине а не зна рашта. Нему је једини знак душевног обрта у Хајке, што се једнак стано отмигаји од њега. „Путтај, путтај!“ то јој је све што му каже. Но кад је ко осјетио, као Тале, да је својој дјевојци „сјајан“, онда му то јамачно не може бити довољно да је пушти, не треба мало заманија објашњења бар која јаснија рјече. Да му је казала јистину, ко зна, можда би је и пуштио, но ако не би, тек онда би му pjesник могао казати:

Што тражио ово и нашао, и т. д.

Овако пак остаје ствар необјашњива. Но за што Хајка није ништа даље објаснила Талу за што се отина? О томе нас pjesник својом убочијашом „вештадишом акашошћу“ овако објашњује:

Престаде се Хајка отмигати,
Да је пусти престаде молати,
Крону — за што — јако то јоште знаде?

Узрех буди речено, прва два стиха треба да су слична! Но кад би се изборили сви свакидашњи, банаки вљаски Бранкови, не би остала ни траћина свих вљегових стихова без такога слик. У већем дјелу не смјатају много такв сликови све ако би их било и повине, но у мањим pjesмама и ситуијим „сјејевима“ толика

број такв спрелалачких и склаљалачких сликова мора досадати пјеле вљежњим уауу.

— Што су тоби банаки, спрелалачки и склаљалачки сликови?

— То су ти они сликови који постају у именица једнаким падежем, а у глагола једнаким начином, временом и лицем. Таки су сликови н. пр. мога, твога; своме, доброме; имати, продати; дубиља, чиниља; и т. д. Таких сликова има у Бранка врло много. Узми н. пр. цира крају 'Вачког растанка:

— — — брани
— — — слунади,
— — — —
— — — погехује,
— — — радује,
— — — —
— — — своје
— — — петничоме
— — — мислеје,
— — — дожије,
— — — биља
— — — одлазити
— — — свога
— — — тога,
— — — узмете,
— — — испијете
— — — веселога,
— — — свога.

Од ових такв сликова слабији су, банакији су само они који постају понављањем скоро исте рјечеца. Н. пр. да истоме мјесту:

 — — — тала
— — — седа,
— — — —
— — — седа
— — — седа
— — — седа
— — — свјаседа
— — — седа
— — — вине
— — — суваши, и т. д.

— На пошљедак, доста што је слично, да што та захтајевати?

— Ако тоће слик да је пун, да је лијеп, да знопа, морају бити влад оскове сличне, или основа саближски, остало је све криве који се може опростити само налик „падишави“ а, и вљешњима може се то гледати кроз прете само ако сијев намаша обичан ризијер и ако је нуи мисли и добро склопљене радње. Но овима којима је главна врлина у облику стиха, у „вештадишом сичноји и лакости“, тима се то не смиле узети овако; јер, као што рекох, лако је тако бити л.к.

— Кад већ Гојку толика замјерки, кога „Бранков брачко“ између свих pjesничких прича Бранкових највише слави, онда те за друго немај рачита особито питање; само ми кажи што мислиш о његовим осталим вљешњим pjesмама у опште.

— Допуштам да је Гојко још понајбоља pjesничка прича Бранкова, и ако бих једно, Ајдукова у гробу, нашао мање замјерке. У тој pjesми јунаци су налик на оне у Гојку, исто се тако заљубе на први поглед и Милун и Фатима, као све особе у Гојку; исто је тако мотљивија недовољна, а pjesничкога творачка моћ не досијева ни да мало више истакне, а камо ли да изради оне противности, оне моралне сударе, оу

душеву борbu те му их прича по себи нуди. Нити се знаде је ли се Милун осветио Мустаџаги, ради чега је креду са дружином, осим смрћу Фатмином, но тим се осветио више себи; нити јам pjesник помиње, да ли је, по молићу своје невидене драгаче, поштедио у боју старог јој оца. Но ипак има мање позитивних погрешака у тој pjesми у Г о ј к у, можда за то што је краћа.

— А остале ?

— Остале су све много слабије од Гојка.

— И Стојан ?

— Разумије се, и Стојан и све редом што их год има у трећој књизи и Брашковић pjesма.

— Немој заборавити да је трећа књига издата послје Брашковићеве смрти и да је већ Јован Бошковић у свом предговору папчевачком издању од год. 1880 признао да је та књига издата некритички, да су „у њој pjesме у опште омање вриједности.“

— Томе суду не бих знао ништа „прогорити, да пије овога : Прво, што мој пријатељ папачи и у тој књизи „заиста дивних (особито лирских) pjesма;“ друго пак што ми се чини као да се Јован Бошковић уада да би се и остале, межда мање „дивне“ pjesме могле тако поправити, да би могле подједнаком вршном претити уз остале двије књиге.

— А ти наравно не налазиш ни једно „занота давне“ у тој књизи ?

— Поред најбоље воље не могах заиста наћи, осим једне једине, никаквих виоде дивних ; а не могу ни замислити, како би се оне могле погрешке у језику и стилу тако могле поправити, да би се обавицим pjesмама знало промијенити у своју корист.

— Како би било да се потрудим то мало и доказати. Јован Бошковић је сувише обилазак књижевник и да би се тако лако заносио за чим у свом суду; што год об обичаји то је све дубоко промишљено. За то ћем ми допустити да ти не вјерујем на прву ријеч кад хоћеш да се одвојиш од његовог суда

— Томе нема приговора. Јован Бошковић је један од наших најозбиљнијих књижевника, само штета што није тако брз на перу колико је поуздан у мишљењу и суђењу књижевном. Ја се не бих с њим ни хватао у коштад да ми пије једна страна јача, искуство у „стихотворству“.

— Он, до душе, није ваљда никад написао ни стиха; но човјек може судити о стиховима а да их не пише. Но нека ти буде, послужуи се твојом „јачином“ и докази.

— Мој пријатељ јако би ми био олакшао доказ против првог његовог суда, да има „заиста дивних“ pjesама у трећој књизи, да је бар једну споменуо која се њему чини заиста дивна. Овако пак морам нагађати.

Мислим да му се од оних о с а м, од „На Мораву“ па до „Перивоја“, што су штампале прве Стојана, ни једна не чини заиста дивна. Бар не вјерујем док ми не би изријеком казао која је та. Од осталих пристије Јован суд једно у pjesму „Кад млад и ја умрети“, која је мени заиста дивна.

— Но он као да их је нашао више, јер изријеком ваља о тим pjesмама : „Оне су ваљде по томе, што их заиста има дивних (особито лирских)“ — еза потражи!

— У Одромцима, у Советима, јачајмо пије тогао ваћи ни једне дивне; јер то су тако слаби покуцаји, и обалком п садржином, да их данас ни један

уредник угледнијег књижевног листа не би на штампано, кад би му их ко припослао.

— Можда у оних 57 китина писаних умјетним размјером Дантовим, Тасовим и Бајроновим, а штампаних у трећој књизи под насловом Туга и о м о н а. До садашњава таке техничке тежкоће није се у нас послје Брашковићеве узисило. Ево јами превод Пушкинског Евгенија Онегина од Ј. Симеоновића Чоклића у Јасну. У оригиналу је исти облик бајроњски као у Брашковић китина, па преводиљак није могао да га подражава у свему, пема те потпуне сличности као у Брашковић.

— Као покуцај, као вјежбање, те „китице“ могу подмити. Но сако као вјежбање. Да пак ји у томе нијесу имале далет успјеха, глди се већ по томе што се Брашковић вјежбањем није у вјежбао. Те су строје писане г. 1844, па pjesник никад се више није врнуо на тај облик, најбољи знак да му нијесу пријале тежкоће му. Но за штаму те китице нијесу биле. Јер не само да има прекретања и предугачки или раскламтанни стихова за Прокрстову постелу, као што су :

Малени тла лик је тада стао,
И вир је уставио жубор свој, (кит. 20),

Са свију страна друга вјера лето
Заједно и њим да стигну реке шир

Од онуд умали гледи мир (к. 31),

Свечана лежи свула тад тишина,

Из зелени аснати дубавина, (к. 33),

Пред њима беле светла нева тама,

И завилно је свет им то одулка,

Ваш цео свет, и оставило ме сама (к. 41).

Небу брзо ја погледа горе,

Куд је руна показала младе,

Над њим не виде сјајно море,

Не брже вјетра; воћути, ли судба свле, (к. 55). —

Но ва мисли је мјестима и језик тако усилеп, изопачен, да то мора вријевати свакога у кога је развијена свијест о чистоти језика, а највише Јована Бошковића. Н. пр. З у н а ј у њ и ј е к (к. 2). — сунцобран, — Де и г р а ј у њ е пико нас не смета — лепошарна — цвѣћа (к. 17). — А волне му сталовидно клизе (к. 29). — Ш а уз њ е н а о к а — (к. 33) и т. д.

— Па то су ваљда она мјеста за која Ј. Бошковић каже : „требаља би каква зналачка руна мјестимале и да дотјера језик“.

— Њеке је јако поправити, н. пр. онај стих у 20-ој китини просто премењтањем ријечи, у мјесто : И вир је уставио жубор свој, да се метне : И вир је жубор уставио свој. Но већниом је поправка доста мучна, чим ћем н. пр. замјенијети сунцобран ? Чим ји сталовидни клиз воднице, гдје пати може водница остати „сталовидна“, пати се може допустити да „клиза“ ? Па има гдјеконих погрешних ријечи које су у тријеној вези с обалком китине, а немају никаква смисла; н. пр., у кит. 2, малене тице превесели звек“. Ту ријеч звек нема никаквог смисла, јер ја бар не знам никакве тице, па ни „малене“, којој би глас поже ваљк био на звек. Но морала би се сва китица прерати, јер звек је због сличности са тек и јек.

Све то још и Боже помози; а! најумичије што не знаш чим ћеш испунити ову изразивну миса с којом се сусреташ у вешћим тих „китица“ „Туге п о м о н е“, а како ћеш објаснити њене неразумљиве, које не знаш

како су дошле у те мажовите успомени. Шта значи н. пр. кит. 14-а? Ту pjesnikovа драга признаје да га је била изневјерила, но коће своју кривдлу да покаже својим особитим јачином; ова га увјерава :

Све поупице што њему ја дарила,
Ја ову теба роком да их врати,
Све притисајте, чим га притисава,
И теба нећу, салто да задратам,
Још додату ти велику множину,
Да само скинов са себе кривину.

Мислиш да је та, по себи доста оригинална попуца за паззату љубавне штете забодела pjesника? Поже са-чувај! Ед протв, не само да га задовољава, но он је управо њом „узвићен“, те pjesва :

О хепави говора њени бајд,
Кад седела смо вако обадвоје, и т. д.

Тај вршак љубавног оптимизма оригиналан је до крајности, јамачко јединствена појава у свијетској лирици. Запамтимо је да се скоро истоветна појава лаког прити-љава љубавне невјере налази у Стојајану, само ипак с покушајем њене мотивације. Стојајан је однео своју и-ли у од свога такмаца Васе кога је, у двобоју, као што му се чваше, самртно ратио, па је љуби у свом двору :

Пред собом виде своје сушто жарко,
Па лате мзду и пољуби жарко,
Ал' у час лате г, успомена лена,
Па влато своје турн од себана,
Још оком кузину не мало пресече,
То мутно око војни вако рече,
Остале ајде, ја т' први пољуби,
Ма за отвор први све друго обљуби,
Ал' мутно око она разумела,
Па озма на то повринула бела!

Напомињемо му, што је Стојајан морао и баш видети да је она спом била попла за другога, мајка је, послни-је његог мажовитог „пестанка“ („дипнота“ Стојајан, дава његовом злотвору.

То рече мада, скоро дупу хале,
А Стојајан своци, па је грлит стаде,
О ти св опет, ти си ми једна, и т. д.

Сушти Бранко! Извор је и једној и другој сљачној појави истоветан: трзавица и несавладивост у нашадне цвјетне сичије.

— Но да се није Ј. Бошковић опомену каквог „заиста дивног“ мјеста из pjesничких прича и балада треће књиге, јер он у опште веши да их има „заиста дивних“, на тек у парепеал додаје: (особито лирсних). Да не разумијева ту које директо мјесто у баладама?

— Мучно да је тако разумно, ја бар не бих могао наћи такога мјеста. Давно је било кад сам ја први пут читао те pjesме, кад је и мени био Бранко, и ако не идејал, ал' њеки углед у језику и стиху, па и то за ма-ло. Ни онда ми се јамачно вијесу свиједје класичне, но запос његове за младе читаоце несодобне лирске оба-сјавао је својом вриједијанцијом и слабост и празнино тих „умјетних сјенова“ те ми није остала у спомену ника-кава трајна непријатност. Заслуга је мога пријатеља, Бранковог бранка, што сам све те pjesме морао на во-во прочитати с великим папором; а награда ми је то-му мила, што ми је нестало и пошљедње изувје, која би ми можда још престала, о вриједијанцији тих pjesама.

Увјерих се да се ту „најкритичкије“ издаше. Ја наводим оптимизму мога пријатеља, Јована Бошковића, што као

да маси да би се те pjesме знатно опоравиле, кад би се удесико „критичкије“ издаше те би се боље спремиле за штампу; кад би се „раздвојиле на лирсни и епски дио“ и кад би „каква зналачка рука мјестимиде догтерјала јези-к према пошљедњем знању Бранкову“.

Угред буди речено, „пошљедње знање Бранково“ баш је јест у тим pjesмама, у већим pjesничким причама треће књиге, јер све су сјевале год. 1849-е, а то је пошљедња година Бранковог пјевања. Па гаје би онда иначе био то „пошљедње знање Бранково“?

Но што би се ту могло поправити? Сасвим ситне погрешке из' варабавности. Могао би се н. пр., поправи-ти овај стих у Стојајану :

И свако пита: ко ли је и шта је,
Ал' задух пита кад нико г' не познаје,

метлушви просто у мјесто ријечи кад једну запету то би тај стих гласно :

Ал' задух пита, нико г' не познаје;

и мога би се изоставити ова два стиха и по :

Те неће сабра, расриј хората,

Па за час дога дворица пред врата.

У дворе уђе — — — — —

(стр. 221 пач. издања од 1880);

јер pjesније је забавно — а то је свакојако круп-нија варабавност од овог дуба и тополиде у pjes-ним олову „Брату Стевану“ — да му је јувак прије њеки тридесет стихова већ „скочио с коља“ и „трикнуо кући“, бар, на стр. 220-ој истога издања, овако нас увјерева :

Са коља скочи момчић коса дуги,
И даде њега својо вјерном слуги,
Па овда трину тек својој кући,
А млада оста кова водајући.

Може би се можда неко год одјелати и оне балла-ности, као што су :

Та стоје пр'а е' и свајује побро,

Ал' мора бити, па за то је добро.

Да буре вјео, во б' одгамо паре,

Што савдзљавно из омаре (sic), (стр. 233),

ида ова :

И нојда бете, а бете одавно,

Долна, брдо, све бијаше тавно. (стр. 237).

Но тога стиха не би смо нико типати, јер наш pjesник, у безаваности свог свијег чувства за природне љепоте, налази да је то тако лијепо што бива „тавно“ кад заје извље и дође ноћ, да ту своју млину звијеза скоро послнје тога поново :

И суше жује, свеће покзавло,

И нојда бете, и бијаше тавно, — (стр. 239).

У Г о ј к у се бар зна пита раде особе и као да знају, бар у часу радље, за што то раде. У Стојајану већ и те мале поузданости у стварању догађаја и на-рактера нестане. Илп се зна за што је Стојајан своју драгу напустио свом „злотвору“, за што га је било „не-стало“; илп се зна је ли му Васа и за што и прије био „злотвор“ но што је обљубио „све остало“, или је тек т'м постао праван злотвор? Није се зна за што Стојајан иде у бој и с ним ће да се бие. Нашем pjesнику је мило да се игра змуре са чапалем и кад оном није до тога. Кад га питамо, гаје се ставио Стојајан са својом љубом, он pjesва :

Ma neћu казат шта бијаше овде:
Но само кажи да је украј воде и т. д. (стр. 235);

кад бисмо га питали, што ће ови људи код Његова јушака, он вели:

Ал' већ је чуо, чуо речу приу,
И ја сам чуо, ма не знам шта беше,
Јер брао рече од уста о' отеше; (стр. 238);

кад бисмо радн знати, за што је Стојан тако весело, pjesnik нас овако објављештује:

Но Стојан дава весело и здраво
Аз' окле ово, ја не владем здраво,

Ал' може бити да се само отеше,
Да срце једно малчице утеше,
Ил' ваља да је јоште штогод друго,
Но о том мислит' било б' с'ама друго.
(стр. 243).

Тако се паш Бранко „непадмашно“ епичном и „лакоћу“ својом уклони без муке пирред сазнае тешкоће, испред сваког дубљег испита душевних појава. Залета, ако и која, Његова пита није заслужила вриједна своје праве и зноју лица свога.

Но докле бисмо доспјели кад бисмо и на даље доштинили нашим савјету мислати и вјеровати што му се до сад о томе проповиједало с' мислене веселе ауторитета? Дале бисмо доспјели кад бисмо допитали да је и то „непадмашно“?

За Гојка бар знамо да се бори против Турана, знамо за што се бори. У Стојана ни то нам није јасним јасно. По уводу као да се спрема боја с Мадарима, те као да се догађај због „за вријете“ мађарског усташа 1848-е, но свега, јунака „црне“ тога усташког култиду где као да се само бори како ће „заставу“ отети свој савјетни. На тек „црне“ је само и „одреду“ своје дворе, долази му као да мора у боју:

Јер ето већо сав њавоу оде,
На прву тако не има слобода, и т. д.

Много би беле допринјело разумјевању пјевине и користило самом склопу приче, да је pjesniku било јасније, гд је се и р'ашта се догађај обавијау, једном ријечију, да има мало више верзума. Но поред осталих слабости у композицији, то би се још могло лакше опростити.

Година 1849-та, пошљедња година Бранковог пјевања, била му је најбогатија pjesничким причама. Стојан, на Утопљеница, па Урош, на Освета, све повешће pjesничке приче, свака у двије пјесме. Стојана је свршило 9-тог јануара. Послије тог јануара одмарао се њеких десет мјесеца, па 24-ог октобра доврши Утопљеницу. Урош и Освета трпио је за два дана, довривши Освету 12-ог, а Уроша 13-ог децембра.

Према томе као да им је омијерена и вриједност.

Кад је песно Утопљеницу био је најодморнији, те можда за то у тој пјесми најмање има групних замјерака, особито ако се смљужемо на одвећ јасну сличност са Гретом Гетовом у строју те завршује овим стиховима:

Би жұбера в гурнала
И лоджука животања.

Једино што би нам се свидјело да би било боље, да нам је pjesnik разјаснио, зашто јунак дјевојку своју „ману из непаде“, кад се у другој пјесми тако језва као да је још дубљ? И стихова су праведнији по у осталим причама, само је црпо негодно што је баш први стих погрешан:

Ваћ звелачице се красно
Њубе једна иза Друге, и т. д.

Да пиће тога и још сувниче, да нам је могуће замислити кака су то луде жеље, не бисмо имали више пријетба на ту пјесму, осим што би из кожда жељиво отети да је црпна погинуо, како га је нестало.

(Наставиће се).

CRNOJEVIC

СРПСКА ЕПОПЕЈА.

Иако православно владико Петра II. нијаша сам један рукопис са праведним оубе писмома. На једној половини ласта је један списак, а на другој текст писмама. Је ли овај чланак био један баш владичин, а ко га је написао и не могу знати. Иако се ради о писмама — Једна Црногорска писма — издати су у једној издацији своје име. Но рукопису такође не могу сигурно казати. Да је не владичин рукопису то знам, јер сам га сличности са писмом јунаком. Но сепаратуу пак, а такође и по попису, да би се славно мислати да је ово владичин славно писмо ми је немо преписао, са додатком њекаког прелома, те га преводио за штапицу.

Die Epöpen der Serben.

Die epischen Gesänge der Serben fanden in der letzteren Zeit durch Fröhlich, J. N. Vogl und Andere, den Zugang zu der civilisirten Welt Europas; die allgemeine Meinung über diese poetische Tradition der Serben ist bereits dahin, von welcher ich nur eines, und zwar die eines wahrhaft geöhrten und geachteten Deutschen anführen will.

„Sie würden, gekannt, Europa in Staunen setzen“ heisst es in der Vorrede eines seiner gepriesenen Werke, und dieser Meinung ist insondner Gewicht beizulegen, als die von einem wahrhaft Sprachkundigen herrührt.

Es ist die Absicht des Schreibers dieser Zeilen, weniger in die absolute Analyse des serbischen Heldensanges einzugehen,

Ја мислим да и кад би прјед био у којему листу овај чланак написан, веће биће сувише извјешт га пред читатеља „Зете“ јер, колико је мислати, овде су гуске тако опасне и дозван њихов значај, како је то рјешено је објавно. Јер је неш чути њекаког ошва гусала него у овим ријечима: „Гуске су дозвинуле, раслијаживале борење се к борби и постојанству.“ Је оно су падале жртве отечества башарним чинице, а отаџу хрбачи побједитеља и појетичким лирком похвално увјечитавале.

Марко Драговић.

СРПСКА ЕПОПЕЈА.

Писама Српскима отвораше Фрехлих и Ј. Н. Фогл путу, ст. владичиненом свјету Европе. Обшта знања, гдицају се овака стихотворних традици српска разгласила су, од младих и само едно, и то адно истоу узеног у советованог Њизма адного овдј знасти хоћу.

„Пјесме Српске бие, да су познате, Европу у удивљају ставиле, а мој иђио падао се у средствоу својег дла иђионог, а мој иђио овомг епичкг више вриједност приложити морамо, ерђ оно прозванија одг адногог встанитиога епихоналаца.“

Нисметел' овакд једнак непазиљача у прегледно једног овдј Српскаг вјестима јунакато се; онк у овај царј жели по-

hen, ali viemehr diesmal sein Augenmerk auf ihre treue Begleiterin, die Guala zu richten, welche zwar vielseitig gekannt und beschrieben, dennoch aber von einzelnen fremden Reisenden, in ihrer wahren Wirksamkeit, in ihrem Einflusse auf den Gesang selbst, — unrichtig aufgefasst ward.

Und unter diesen Reisenden will ich namentlich Herrn Kohl anführen, welcher gelegentlich seiner dalmatinischen Reise, der Kluge *) Montenegro's liebed gedenkt, und sich hieher in seinem veröffentlichten Werke wahrhaft offenberzig ausspricht.

Es ist allerdings zuzugedenkt, dass die montenegrinische Guala einem deutschen, an Paganini's, Mozart's, Beethoven's und Vioutemps Konzerte gewohnten Ohre, wenig oder gar nichts von einer überbrückmehelnden Harmonie darbietet, im Stande ist, und dies vermöge ihrer wahrhaft einfachen Construction selbst; allein es ist nicht in Abrede zu stellen, dass dieses Instrument, seiner einfachen Construction obngeachtet, einer Vervollkommnung fähig wäre; einer Vervollkommnung sage ich, welche unsemehr möglich ist als der, in diesem Ross-haar-o ruhende, verborgene, sanit melancholische Ton, der Paganini'schen G-Saite in der Handhabung nicht sehr fern liegt. Das Ross-haar-o harrt somit seiner Vervollkommnung, wie das Violin-G durch Jahrhunderte eines Geistes, einer Hand harrte, welche es Solo zu einem Solo verwenden vermochte.

Warum blieb diese, allerdings wünschenswerthe Veredlung dieses Instrumentes bis heute aus? — Die Antwort auf diese Frage ist den Geschichts- und Volkskennern nicht fern! Ihnen ist nicht unbekannt, dass die Montenegroer, wie die übrigen Serben, durch Jahrhunderte bereits dem edlen Ziele entgegenstreben, ihr Vaterland von dem beständigen Andrang ihrer Unerdrückter zu verteidigen, zu schützen. In solchen Verhältnissen lebend, fanden sie in der alten Reliquie, der Guala, ein wünschenswerthe Mittel zum Zwecke, ihre kämpfenden Brüder zum Kampfe, zur Ausdauer dadurch anzufachen, dass sie in der einfachen epischen Weise die Gefallenen für das Vaterland glücklich preisten, die tapfer siegenden Kämpfer hingegen mit dem poetischen Lorbeere schmückten.

*) Tako stoji napomeno u rukopisu, koje je u Beogradu.

зори свој само* дугирица пљаво, т. е. Гусли обратила, као премада су досад познате и многостручно описане, влада су ове, одъ разнихъ страна путника, у њиховомъ правомъ дѣйствиу, у њиховомъ уздику на пѣвају, неправо свадене и пошле. —

А одъ ови Путика хоу само г. Кола да наведомъ, кои се е, приликомъ љзговитъ мутовања по Далмаци, црногорци пѣсма љубовно ости, и неге у његовој обнародованој (publie) књизи завета прегордечно ошело.

И доуштамъ, да Црногорци свиракъ взображеногъ слуху Њивачкомъ, кој е на концерте Паганини, Моцарта, Бетовена и Веетана навикути, љивачко ласкателно за уво Хармоније даровати не може, а то нарочито зато, што су гусле завета прегорд обрабе, но ипакъ се признају мора, да се гусле Њивачкомъ оловъ, псевдотарно његову просту вградъ, усавршитъ створају да; ово усавршењавањъ у толико више возможно е, што струна ова кољеска, ед њивитъ придвиженъ меланхоличитъ гласъ, незалежно одъ Паганиново дубело жите стон. Ова коњска струна вгледо дакле иво усавршењавањъ иво тако, као што е и дубела жидо вновине чрезъ њихове на еднъ духъ, на едну руку, вгледало, кома е возможно было, ну само за Solo свирке унотребити.

Зашто е ово пожелано усавршењавањъ Гусала досадъ неостало? Одговоръ на ово питањъ не далеко ошито, ко Пу-вѣштину и Народо познају! Њима не целоноато, да су Црногорци исто као и остали Срби багарородногъ тежњи соотвѣтствала, Огезство љивано одъ неперидногъ вичадица унѣтвато њивачъ брашна и здравти. У овимъ обстоителствама живѣти, павати су ови у Гусли њивачкогъ средства, за получѣти љивачъ пѣва; гусле су љивачки расплавањало борбу се боју љивачу, ко бојни и ко постоително, — оне су љивачко жриво Огезства; бесамртинъ пљавде, а остале хрбра побди-тељ еа поштивачъ Даврохъ похвално увѣчавало.

(Свршило се.)

ЖЕНА ПО ШОЕНХАУЕРУ.

(Наставакъ)

Саберимо то што смо додје казали.

Човјек размисла и предвиђа, а то бива умом, разумом. Он види из далека и с висице. Али за оно што му је близу, веого је поглед замућен, носујучи и тежак; жена пак има поглед оштар и брз.

С друго стране, кад чојекову душу нонано стрхаване од онога што предвиђа или чему се пада у будућности, љому се овда, као чојоковану или утопично, привиђају свакојаке махте и у слашности, прне или свјетлосте, то час се улаша од љих, а жена и у том случају задржа своју безбрижност и оджакност, час се занесе, а жена би се у том случају, као практично створење, само навијала. Жена остаје с љомом и при себи иа, практична и одијерана.

Једном рјечи, чојек је виковит (далековид, предбит) жона кратковидна. Свако има врлопе својих маха, или махне својих врлина.

Тако, на прилику, жена, која је еина, сунтала, може да буде сввршено туноглава, гулава.

Нагла, може да буде љикомстена.

Оджакна, може да буде мавнта.

Присебна, практична, одијерана, може да буде ограничена а скучена, јер ема погледа на „дјелину“; може да се забатали, јер ема погледа у „далину“, гаје се роје свакојака надрва.

Све је то, у остало, и Шоенхауер показва, али свирпачно и смелого, без оптријех граница које нозвачи љаука, без љичкопава, спорности, поребња и једнакости која воставља на ша гоурја.

„Жена — веши Шоенхауер — вине задубљена у саданљивост, вине и укљана у шој шего чојек, само ако се даје што укљивати.

„Отуда у жено везелост, којом може да разгати туго чојекову и да ја трпни кад је отеренем бригом и неваљам.“

Тако је, али ипје у томе шједо лице душе жешине. Ако је готова да се снаје, готова је и да павне, јер кој не додје у пошви прихвањања у будућности, да јој убавке горични са шивности; или, ако је едживитно на емић паводи, она не види вича у будућности, што би јој цинизом својим могло загорчати сласту саданљивости.

Шоенхауер не само што избораваља „оу другу страну од мезале, он не познате ни опште и велико значење овога појана.

Жена представља непосредно тражибе, чојек представља одљивање на будућност. То су кја два пола живота чојевничег, оба појединако потребна љеговој равнотежи, оба узимачко представљања у чојешу и жени.

Ова два пола: саданљивост и будућност, вужна су живачу чојевничег, али у обрнутом однојау. Не ричмо више: саданљивост треба да се у мртви размишљања еа будућности. Нонго ричмо: „Размишљање о будућности веља да е а диво таворит са живост!“ То пје вине вине жина едн један нонемат, који се растеко, проширије а вине вичетрну и вичетрну, у бескривитно и вичетрности. То е, да вичетрну, бескривитност и вичетрност, то се стичују са диво вичетрну, усредоточјују

се и сабјаје у тош моменту времена и у тој тачки простора, — у бићу човјечјем. —

Тако дакле, што се прве тачке гичо, т. ј. умља, сама анализа тежота Шпенхауера, аплика сопствених посматрања и потврда немачког философа утврђује нашу хипотезу, то ће рећи: да има нека врста сексуалне моралне, на којој се тежили различна и језанктовизму умља човјека и жена.

Другим ријечима, умља има два лица, два пола: с једне стране пространство, тежакост, инстинкти, расуду, у и на пошљетку; с друге стране вишност, танкост, брзину, тачност, интуицију, на пошљетку и с и пр а и ју.

Ум је прије свега рода мушкога, испирајућа прије свега рода женскога.

И ум и испирајућа равне су силе, али стоје у обрнутој размјери.

Пошљење ума, да видимо ону страну душе, на којој стоји осјећања, ерије.

Шпенхауер вели: „И с те на в и к е од рођења чине, да је жена милосрдна, човјечна, осјећајна према биједнима. Због слабости свога ума жена подижење свил која земља у ономе што сад бива, што се в и д и и што је н о с о р е д и о, то против те силе воје не помаже ни размишљање, ни утарђена патења, ни енергична одлуке, нити икава поглед на широкост или на будућност, на оно што је удаљено или одсутно.“

Опет ту Шпенхауер посматра стар сам с једне стране, а ова има двије стране. Ако је жена нежанја од човјека, зар није и трогнија? У друштвеној борби, за правичку, куд ће већије грозога од оних које жене чине!

То не кажемо рада тога, што бисмо хтјели да опримио душу женину. Ховемо само да је покжемо са свјезе страна.

У осталам, зар се није рекао да је грозога — симпатија у трпљењу? Дакле опет нека врста нежаности.

Али вратимо се правном питању. То је питање жљаности. По Шпенхауеру жљан симпатија, милосрђе, човјечност доказат онда што жљан сав што савд бива.“

На правичку, хтјела би да врши неку каљану у мјесто да заштеди тај новач; ето то се каљан каљан, и по њома види се, да више мисли на садашњост него на будућност. По Шпенхауеру, жљан симпатија и милосрђе је пошљетко одсутно, исто онако као што је сваки жљан да има нову каљану.

Зар ту није ситно? Шпенхауер свога циљом поставља на опозицију између садашњости и будућности, каже ставаља у област ума, под моћ „познанаца“, а требао би да га свога под власт ерије и осјећања.“

Човјек није само милосрдан као жена, зашто? Је ли то присто због тога, што човјек, обулет својим самарјаним, по може да има умљана у биједи и новачу, која је оно жљан, јер је не види или је бар не види ховемо? Но како онда била да суди, који имамо не размишљају, који лијесу симлао задуљени у своје мисли, који вијесу расвајана, имају врло мало осјећања икалу?

Имају пријати, о д п р и р о д е је жена милосрднија него човјек. Јест, да природо.

Али „прирети“ је само једна ријеч, и Шпенхауер је мало чие рекао: „Напоки о д рођења тумаче милосрђе жљану и т. д.“ „Од рођења“ рећи ће толико исто каљко „од природо“. Има ли какваг еакта, који се под овог ријача подривајујуца?

У „осјећању“ има и радости и бола. У дојри са радолућу или с болом туђим жљан бивае више прогресивна него човјек. Зашто то? Одговор није тежак.

Примити потреге, значи бити покретан; уждита се, значи бити замиљан; дати одјек, значи бити гласав.

Жена дркти, гори, одјекује, — јер је била потресена у утроби својој ири мукама порођајима, горјела је на угљољу дубавна душом и тојесом, и као Мекен-виш мрамор, уздешена је за музичку тајанствену. У жљан је морални свијет носеана тајанственим одјанима!

Јест, жена је више него човјек возана за врхне трагично природе. А трагично, по ријечима иквисторије философа, зар је друго што имаг ужасе и милосрђе?

Тако дакле милосрђе и његово каличе, које, за дивно чудо, још нема имена међу људима, оно самородно и природно а као невољно саучесник у радости туђој, та два лица

симпатије, дакле и симпатија сама, — није вишита друго него пошљетак, реакција, провала неке унутрашње и урођене моћи, моћи о сјећања на. Ко саучесује, он и бољује. Жена саучесује више него човјек, а то ва то што она живље „осјећа“ него човјек.

Ма то сво и Шпенхауер исти препознаје. Ни један сакт није му се отео испред очују; само што он рђаво тумачи, порече у закључцима својиме оно што је при испитивању нашо из признао.

„Она живља свој дуг живото, вели Шпенхауер, у боловима и мукама порођаја, у бригама и страховању за врђијне негована дјене.“

Ето трагично приваљегје жљане, онога ужаса у милосрђе то око споменику.

Али четиво даље:

Она није створена ни за муке ни за радости невољана. Њен живот коме да протече са свијем у тешкиња, без икаквога трага, много више него у тојана.

Како се види, Шпенхауер сам себе побја амах у другој димзи, и порече у теорији оно што је поставља као екакт, то ће рећи: најважније, вјештаи одјок у ерпу и хушп од овије мука која је мајка имала при порођају.

Иза порођаја, васпитање: „Брига и страховање за врђијне одгајања дјене“, како вели Шпенхауер. Али есој други екакт Шпенхауер вврђе да неспиродности:

„Што је жена, вели он, нарочито сложобна да нас пољуге и васпита у прво боје дјетинско, то јој долазе отуд, што је и сама дјетинста, ништавна и ограничена.“

„Жене остају пријого свог вијека вољика дједца, нека врста посредника између дјетета и човјека.“

Даља само посматрају како младу дјечовицу како се по пријелу јана забавља с дјететом пријајани му и вграђају се с њим, на предствани себи онда човјека на њеном мјесту, шта би тај радио при најбољо мјесту.“

Ето то је све што Шпенхауер види у одгајању дјене! Не може не примити да Шпенхауер у томе чини даостврау погрешку, погрешку у суђењу и погрешку у еакту?

Прво у суђењу: човјек би био са свијем неспособан у поштравану те дужности; дакле та је дужност икама!

Погрешка у еакту још је већа: одгајање дјене, то је естеница! И за Шпенхауера ово је мало подболо.

Погрешког циље створене је нејако; ово има јаке и многобројне потребе, али не умјие да их искаже. Тек по знацима спољанима мора се судити и докучити шта му треба. И то ваља подмити, сваку потребу његову, јер је везан јака, сваку живото његову. Ваља даље напати на дјете љавом неспиредном, јер се спољаним знаци на њему икалују сваки час. Ко би други то могао чинити, ако не жена, која има невољно еино и отири око, и јаву симпатију. Она се слабу с дјететом, претворе се тако рећи у своје рођака дјете, да би могла пријати све ваљне потребе и симпатије све што му треба. Она је најчисти с њим и симпатије се с њим при свакему што је дјетету за љан или за сипа; она се сипа и впази с њим, она се подијети, али не постоје „дјетинста“ као што вели Шпенхауер. Што дјете тражи, то није ситанца, то је ваљна државна ствар за његов живот. Пашти, неговати, одгајати дјете, то је посао којем се ваља сасвијем одати, који не допушта да се мисли на друго што. Зашто онда завазати „ограниченом“ мајку, која спу своју бригу уредовије око кољачице? Боље рећи да је „одана“ еријем у думски једном створењу нејаком, једној јединој слауби: да подигне будућег човјека на воте.

Жена је двостврака мајка: но утроби и по ерду. У њеним рукама стоје судбина рода људског. Кад Шпенхауер ваља да вестано рода људског, зашто не призна да је жена која род људски одржава?

Васпитање, тјелесно васпитање, то је главна дужност, тежакна брига. Криво чини Шпенхауер, кад о томе збори тако онако. А шта да речемо тек о васпитању моралном! У шљане доба о томе се јаво воља рачун, и недагођи је веома у моди. Но ово питање има још два значајна, него што се објавио

мисли данас. Истину говорећи, васпитање је морало поути
која помаже да се приберу сви добитци напретка, сви резул-
тати цивилизације, и ва тај начин да се од њих ствара глав-
ница душе. У томе су опст жене најбоље наставнице, али би
бар могла бити. Јер васпитање се не чини претинско него
придјелачином. А жене су најразвијенија створења овога
свијета. То у створења од ова! рекао је Балзак.

Тако самиш позивом својих жена има у срцу и у осјетљив-
ности својој што човек нема: живот, вјешност, огњ, мизост.
То је једна и страна срца. Има ли зар и друга? Има:
то је мушка страна осјећања, која се зове вјерност, постојан-
ство, доброта.

Свак зна да је срце женско живо и нежно, а срце чове-
ково тврдо и поуздано.

Овдје само од себе пада у очи: равност у противности.

Још једну ријеч. Ако бисмо трјели још нарочито да
неосматрамо срце у његовину односима к радњи, шарави и
карактеру, довољао би нам било да се позовемо на ово што
смо рекли при расправи о уму.

Видјели смо, да је човек по нарави својој више обаврне,
оклидаљко, мураца; а жена носељена, подустина, одважиа.

Што се срца тиче, човек има више постојанства,
жена више одушевљености.

Једном ријечу: огњ остаје огњ, горно изнутра или с поља.
Код жено он плаве и угаси се: огњ од пламе.

Код човека он се споро угаси али дуго траје: огњ од
расноне.

Дакле: осјећањем, као и умом, човек је жена изједначају
се, али у обратном правцу.

(Наставиће се.)

КОВАЧ ВАКУЛА.

Прича из малоруског народног живота.

Од Н. В. Гогоља.

(Свршетак.)

Једва је обубао зелени жушак, кад им објавише, да је већ
пријемо за подзапа.

Чудно се Вакула сједош у великој, меканој кочици, над су
мимо њега почела пролијетати велике куге; чинило му се, да
се љуприја под њим љула, упиша му од чудан умишар дуга
вољских копита. Кочија дође и стаде пред дворем. Заво-
ротици изиђоше и почеше се поњати по везаним, свијетлим сте-
пеницама.

— То су степенице, говори ковач у себи, чисто пшота
ногама њих газити. Чудне љуботе! Па вело, лажу приче! Е, ла-
жу врага!

На кака радња! Само гвођђа отишло је најмање педесет
рубља.

У том изиђоше на врх степеница, прођоше једну дворану
на другу и трешу. Ковач је тапкао за њима, чувајући се да не
окажано се глатка пода. Ступив у четврту дворану, егзотично
приђе великој слици, што је висела на зиду. То је била мајка
божја са сном на рукама. Ковач заво од чула.

— Ево, ово је слика! Као жива, рекао би, сад ће да про-
говори. А сликић! Придошло се мисли, као да се осмијеше, спр-
оманаш. Па дваје боје: плава као да гери. (Ово су сигурно
радили све љомачки ковачи за најкрупње цијене...)

Још би се дуго Вакула чудило, но некарак са га гурну
п рече, да не остаје од артчи.

Запорошници прођу још двају дворале, на стану. Рекли су
им, да ту чекају. У дворани је било неколико генерала, све у
златним мундирима. Запорошници се поклонили на све стране,
на стадоно у гомили.

Постојаш неколико, изиђо човек висока раста, у зеленом
одјелу хетманског, са приеним чизама. Велика му се коси-
чала по раменима, једно око мало живо. На лицу му се озби-
чавља самовоља, свана покрет је казиноа, да је научен само
заповиједати. Сви генерали у златним мундирима умишано из-
важ поклона, на као да су шедли докони станау ријечу, да је
лико прије јесине. Но Хотман? Не чинило сегаду нејасит, ри-
че ни с ким није проговорио. Запорошници учине поклон до
земље.

- Јесте ли сви одиш? запита. Говорио је мало рече до.
- Та сви, бајко! одговорнише запорошници капајући се.
- Не добравите, говорите овако, како сам вас учио.
- Не ћемо заборавити, бајко, говорићемо ово исто.

* Хотман је био глава козацкиа.

— Је ли ово цар? запита Вакула једног запорошца.

— Какао, јадан, цар! То је главног Потомаки и (знама-
вита војвода Катарино II) одговори олај.

У другој одаји зачују се гласови. Ковач није заво куд ће
прије да борне очи. Кроз блијесак унићељу му се, као да го-
споше у бјелим халханама — имају остраг ренове.

Запорошници сви надох на кољена и завикаше: помилуј,
мамо, помилуј!

Уставајте! зачују над њима пријатан женски глас.
На њих, какао, не ћемо устаати, умирићемо а не устаати!

Потемкини се гразвао за усницу и нагнув се једном запо-
рошчу, рече му, да се дижу. Сви устадоше.

И ковач се усуди, да погодно гавату. Прех собом је видио
жену, не великог раста, с голубијим очима, средњих година.
Негадо се смјануо:

— Вши ми је Хотман обољао, започе она, да ће мо данас
уповијати с мојим народом, кога ја још нијесам виђола.

Да ли нас овајде лијено држе? проговори дваје, глодајући
ка Запорошца.

— Та спавиш, мамо! Превјент дају добар, и ако овда-
шњи овоног нијесу ни излик нажима.

Потемкини се камигнудо видеши да запорошници не говоро
то, што их је он чуио.

Једна жена Запорошца ступи мало напријед и поговје:

— Помилуј, мамо! Чим те је твој јерни народ расрдио? Зар
ехо кадећ бији на чело поглатио? Татарина, или сию др-
жани с Турчином или проклетим Нијемцем; зар сие те издали
ће гођ?

Отмуљ земљост? Прјасе сие езунали, да ћен градити твр-
ђаве, сие од нас; носејо чујасмо, да ћен нас унишати у кр-
рабниере (еодлате); сад опет чујемо нове планета. Чаме су то
расрдили твоји јерни козаци? Зар тича, што су проведи твоју
војску кроз Черекси и помогли твојим генералима, да побједо
Татаре на Криму?

Потемкини је мучао и окретао претел па руини.

— Па што им оште? бривјасмо запита Катариноа.
Запорошници погледаше један на другога.

— Сва је вјерме, помисли Вакула, царина пита, шта обо-
мо? У један мах баци се на кољена пред њеа.

— Но запорошци, да карају, но да милују, рече Вакула.
Од чега су, но буди речено за њеа, најчешће најмаке, што
су па твојим ногама? Ја мислим, ни један запорошци ни у ко-
јој земљи не ће бити кадар тако вчипити!

Парина се насмија. Безнапа пратила вето се насмија.

Потемнина се у смијају а мргодно уједо.

— Шта би, Боже мој, било, да моја невјеста обује тако нешто черевике? поставља ковал.

— Устајли, води ми парина. Кад су ти се свидјеле ове башмаке, то вије много. Донесите ми омах најбоље, извојене алатом. За тијем се овет обрну Запорожцима :

— Ја сам, вели, сдушила, да се у вас на Сјечи изглед не жеве. Је ли то истина?

— Јак же, мамо! одговарају они. Ето, сама знаш, да чојев без жене не може. Нијесмо ми казујери, по људи грешни нар и сви православни хришћани. Живимо се ми, но има нас такијех, чије жене не живе на Сјечи.

Нашијех жена има у Пољској, у Украјини, у Турској, Дручке не можемо.

Ковачу донесите башмаке.

— Боже мој, чудно љноте! див се Вакула растаје. Кад су оваки черевки, те у њих, ваше благородије, ного мећери, какве тек ного саме морају бити? Ја мислам од самог шефера!

Сви се панова насмијаше, видеху како је простодушни ковал намислио, да обасна дарину комплиманта. Образован дарициним даром, хаше Вакула лијево да расвета паричу о свему, на име: је ли истина, да се цареве ране сами медом и салом и још што-шта, во та Запорожци турнуто, да живо не збори. Он отадо острга у томљу, наже се шпату и проговори: Нијесмо ме брже ододе! — И у један миг ваје се изваја грда.

— Утопио се! Бога ми се утопио! Не макла се с овога мјеста ако се није утопио! чегурла је додела ткачева жена стоећи на улици с дивљим башма.

— Шта? Зар сам ја извајала? Зар сам од црне браду украинца ни урнула нота, да ми се ананасије одмак са објасни? Да Бог да се вода не изваја, ако стара Пардеррица својим очима није видјела, да се овај ђавољак није изваја, инак баба у козаним субути с првијим носом.

Ковач се објеси! Ето ти бабајко! Како мет ковал на да Чуба и поје башке бабама.

— Реци башке, да се не напијеш ракије, цијанио једна, води ткачева жена. Треба, највише, да буде онако сметен као ти, па да се објеси! Он се утопио, то злати тако, као што си ти мало првије била у кримарице.

— Стиг те било, видил, што ми пребоцнује, одговара баба с првијим носом. Ђенине умукна, јер семој мислити, да не знам, да к теби иде ђакон!

— Бакон! Каква ђакон? Комае ђакон? зүти се ткачевина.

— И ђакон и ковал Пушибри, говори баба црвеног носа. Мислиш, ја не знам, како је једном так застао до тебе глауцавог Пушибрка на та измазито као вода у пуцуеу, мислиш, не знам, а?

— Зар ђакон? зацнча ђакончиња турјући се моју бабама. Ја лу вам показати, како ће товарићи на цига.

Која то рече ђакон? Која је каслаа, а?

— Ево коме иде ђакон, каза баба црвеног носа, показујући на добуду ткачеву жену.

— То он зар ти, вјештите, што појмом мог ђакова мађијама да иде к теби!

— Одби се од мене, ђаволе, кретила се ткачева жена.

— Видил, вјештите проклето! Устријалио те, да Бог да, сробе никад не алкова. Ђавоља сорто!

Таквоновица из зүтве пачно ткачевой жене у лице. Ткачевина хаше то исто да јој врати, но — изв ће несрећа — иљну на густу браду кметову.

— А, ђаволе башке, Бог нас убно, вагда ја се свјатоте, изгуби мотел подигну кметову. То прелете бабе, на се расвежало срмакоте једна пучу. — Он гада! приморала кмет тарићи измазачку с браде. Тко, ковал се утопио! А како лично едмине, на како знајичне значини срп ни воеу. Видно сам ја, да не слуди на добро, јер до сам још у преја сједно, он, кувачи, бијачне као изван себе. И то се таман десило, кад сам ја хтио да поткујем јоу кобалу! Ницуљен овако зришћанским мислама, кмет реде у хату.

Оксана се јако забуљала кад су до ње дошле ове вјеште. Мало је вјеровала очима Переперичкима и причиву баба, јер је знала, да је и сувшине побожал, а да би се ријешо па такве носоа, да изгуби душу. Али ако је некуд далеко отишао и намислио да се вично не враћа — шта ће онда Оксана? А у другом мјесту једва ће се наћи тако керал момак. Он је љу тако бегениса, боже од свију еснопо је виче најпресе. Двопотица се сву ноћ превртела с једне стране на другу не догнати заспати. И до зоре је тако бегенисала ковала, да се друго Богу молила за његов повратак.

Чуба се ни најмање није коснула судба Вакулаца. Њега је заштитало само једно: вељујер Содоуцини никако није могао избити соби из главе.

Саву Пушибри. Црква је дупком била пуна народа. Старје жене у бијелим намитикама *) стојале су, побожно кретећи се, пред самим црвеним вратима. Племићкиње у зеленим какацима са златом стајале су најприје; ђевојке с великим берданима о врату, протурале се до самог иконостаса. Пред свима стајали су племићи козаци и прости мужици с брковица и доста лабова набртим брадама. На сваком се лицу могао видети, да је правник. Кмет се обазивао, сјелажује се, да га дома чојаву масне кубасице; ђавољак се веселије, да ће из момчи кватица на леу. Старце се устрије но обично молише. Не свој цркви се чуло како додела Пушибри етине клавјући се пошу а иконама.

Само једна Оксана као да је била мислила некуд далеко: мошла се и није се молила. На срцу јој се сабрало нешто врло чудно и тешко. Сузе тек што није облаго велео свако лице.

Не није једна Оксана мислила о ковачу. Сви су козаци црвенили, да је правник као да није правник, све као да нешто жидва. Као на зло, ђавок, појсјеи цутовина у врећи, био је пуцнуло, да му се једна чуча тасе по цркви. Ваделина избише се лијево делала, ама колико би то било чудно, кад би још у цркви зајевале „Иже херувими“ овако, како је правник у цркви. При том он је сам био црвени чучор, на тако не црвени није ни пошо. Прошла је црква, пролаз је цетур јина — дүз се то, збика, ковал изгубио?

ЂУРЂЕ

Свучи се у цркви пред ђаво ковала натраг у Вакула се нађе пред својом катом. Којот зајела.

— Куд ћеш? Залита он ђавола, која најбо бегјати и у хваста та за реп: — Постој, пријате, то још није све, нијесам ти ни еваз жаво.

Ту дохати тољугу, па стаде да омјера коме ђавола. Јадник утече баш као мужик кад га је ерски кавалта почастно десегнина.

Посаје свега онога, Вакула озе и доже у сјењо. Снапао је таман до подне. Кад се пробуде, еунне бијаше виче високо: „Та ја сам пренапао у јетрвну и летурју!“¹⁴

Богобојажљиву кувачу било је врло жао и мислио је, да га је сам Бог казнио за то, што је, грешини, номислио погубити душу, па ни није ладо, да на таква веево правник у цркви буде. Мало но мало се умври зајевостава, да ће се о свему попу исповједати и поклонити се пред иконама негдеот пута. За тијем се врати у хату. У ној је било све као јуче, видјело се, о се Содоуца још није вратио. Бриљино извади из ђедара башмаке и с нова им се поче чудити. Кроз главу му се вијале загометне слике прошле војне; уни се, ожеде жуљав, што су му даде Запорожци, за тојем отвори сандук и извади из њега шубару са плавим ошником — није је успакао но једном како је кувачу у Пољтава — узе и шарени нови пас, па се унги уирао Чубовој хати.

Чуб разговрачи оци кад вије ковала. Није знао, чему прије да се чуди: томе, што је ковал ваекренуо илито томе, што се усудило, ваши му пред очи. Но још се више зачуло, кад Вакула положи шубару у пас, каква се није гадасе у Дикајки. У ово метну у кампулу, па кловче прије Чуба а проговори: Бавно, но дүти се! Ево кавијаче па узди кољко оћен и ле дүти се! Видил, ти си се некад братиома с покнијим одем, хабај и се зјезио стез јели . . .

Чубу је било мило кад је видло, да пред њим кљечи она ковал, који још потговиче и коме по јамини ва далеко шира

*) Бијелик и свјела су горње мисење аљине.

вима, а опет, да не би урони своје достојанство, узе камију и удари волема Викуму три пута по леђима, па рече: устан! што је било, даaborавио.

Отворише дузе душпаи, а сад рови што си дошао ?

— Да ми даш, баћко, Оксану!

Чуб мао промисли, погледа шубура и појас: шубара крсна, појас не уступа, Соука изнејерџа: Добро! шези састави рече Чуб одважио.

— Ај! заваја Оксана, преступиш преко прага а видјев Вакуу.

— Погледај, каике сам ти батмаке дошо, иста черевани, што их царца носе!

Небу ту их, не требају ми, ја у и без њих... Ље нотина јево лавриша ло подрење а обора оца доље.

Прозаво је кроз Дивању архајереј а хвало мјесто, на ком лежи село, а волези се кроз улогу застале пред новом здању, пред којом стајале млада жена са савићен на рани. Сва хата билае бојадана пресвом бојом, на огради позани на коњима, са дулом а зубима.

— Чаја је ово хата? ушата преосветлени разгадајућа врата, шроворе и — лишу домаћину пред кућом.

— Ковача Вакуу, рече Оксана, јер је ово она. бп Архајереј показива труд а марљивост шегово око домаћинца, но још вше га је хвало, кад је дошао, да је свој зајав испушио и испекао сву једну страну цркве плава боја а прелијеком пјетовника. Испекао је он сак а све дабе. Него и ово вјеје било све.

На зиуд у цркви, са стране, кад узелеш, наслапа је Вакуу бавава у паку, тако ружног, да су се мирани плуникали пролазили мимо те слике. Жбоје су пламале воле блату јесу, кад им се рипаху на ружама: он бат, јама хата на плаванца! говорише а ово. Велендо, тарури сузе, бојажљиво се привајало грума своје мајке.*

С рускога.

Н. Ковачевић.

* Вој је половина ове архајерејске Богалење ишло била у „Зета“ кад смо се објавили да смо је негде читали у српскоме пријелу. Газбира јуна о томе, напши смо, да је шпаша мезан у првику годинах ковошад ове „Дамша“ Вој је како била, да провајало воле, даје изаглава „Зета“ и само је дошломе шјачу. Ујерши смо, да им нашо провајало у најо повато бже да је ова провајатека већ изшла у српском пријелу у остало, о томе се сваки уверити може кад пореди овај његов а прелод са оним у „Дамша“ У.

КЊИЖЕВНЕ ВИЈЕСТИ.

Друштва.

(Милана Српска у Милош Саду.) Књижено одјељење овога друштва изашло је састави 29. Јула и 24. Августа, на којима је ово рибено:

Секретар јавља, да су прелено у штампану „Књиге за народ“.

Исти секретар јавља, да је изашла а Дивања Архајерејска Радна књига, припојилека Милана Савића, која је пагравена за фонда јавног са 200 еор. а, вр. а 244 еор. а, а у издању са свих 26 кола од те своје припојилеке.

Исти секретар предлаже за „Деловни чланак Мите Петровића под насловом „Појаве при грађењу Српства а одређење естрака“.

Прима се и пису се одређује у име награде 40 еор. а вр. Исти секретар предлаже за „Деловни“ шаљаву врну у 3 чвва од Милана Савића под насловом: „На добротворну цел“.

Прима се о пису се одређује у име награде 70 еор. а вр. Јован Грвић јавља, да је трагајана у 3 чвва од семеничног писна под насловом „Пјанитишња“, са свим кош ошоа и да не заслужује покане награде.

На основу тог мишлења не прима се споменуто дјело.

С. Н. шаљо на оцјену двије дјесме: „Сестра па самгта“ а „Срочина“.

Изаду се па оцјену Милану Савићу.

На прима се за „Деловни“ прелна пак. Светозара Вујића под насловом „Одука“, коју је полао пак ми Иван Вујић.

Иван Вујић подноси за „Деловни“ Јулиа Сталјага „Мисли у ноћи или обилај живота“ а евилетог прелена Светозар Вујића. Тај прелен одликује се необичном жеотом и особинама језика српског.

Изаду се па оцјену Светозару Савићу.

Ф. Стеркиневић подноси оцјену па пет бесједа Пачероновог: а па И. Росина у Америји, за заповједништво Кнеза Помбора, за Архиј епископа, за Кнепа Дегарија а за Крвља Делатора, које је прелено Јован Станковић. У својој подножи оцјени изводи, да се класична дјела морају класично преводити. А за то је прелне своје вуждо, да преводилац потпуно разуме језик оригинала са свима а националним изразима, као и само оно, што се тиче историје; литературе и старине истога народа, чвја је језик, са кога се прилавају. Он се посмужаво немачком преводима од познотог „Бучног прјатеља“ Фријда. Оцјенилац пријерија на преводу долажује, да преводилац на ваље мјеста није разумно ве само деловног оригинала него на немачком превода, а оспл тога често грађани и јерика частоте у правалности српскога језика. Према сваку томе оцјенилач је тог мишлења, да се споменути изров б Пачероновог бесједа не може пришита.

На основу тога мишлења не прилије се речене бесједе.

Душан Кнежевић подноси на оцјену а награду извршаво

дјело свога пок. оца Јована Кнежевића под насловом: „Велро-душско а благодарно дјело у 3 чвва“.

Изаду се па оцјену Милану Аварићу.

На прима се па „Деловни“ прелна Све Мартиновића под насловом: „Смрт Бука Ст. Караџића“, коју је на оцјену а за ватрду подноси Александар Савић.

А. Савић подноси „Деловни“ Милана Берџа, као своју својану за ватрду рада пошња, да се те прелне митлавају.

Изаду се па оцјену Јовану Живановићу а Караџића.

А. Савић подноси за „Деловни“ археолошки прелод под насловом: „Деловни“ таблица на етимологајски Христолог Живановића, прве бакровеним таблицама штампане пјетве српске у ових прелених год. 1711.“

Д. Савић подноси у име награде одређује 35 еор. А. Савић подноси за „Деловни“ прелод под насловом: „Писмо о смрти српског језикаше Петровића Гереског од год. 1883.“

Прима се и да се употреб за веролог, Ал. П. Гереског, добротора народног а матичног. Подносилац одређује се у име награде за комитар 10 еор.

А. Савић подноси за „Деловни“: „Родотско генерала Петра Бате, витеза од Мавабије, а аутобиографном његовом задрло“, а свој коментар.

Прима се и пису се одређује у име награде 15 еор.

На молбу Ђорђа Глибовског подноси се уравни одбор, да му исплати 24 еор. у име награде за његово дјело: „О чоку“, које је пријелено за народну библиотеку.

На молбу Јована Живановића враћен му је чланак „Два три знамена на путоку а гласовима епископа“, а послела му је оцјена Стевана Лекића на исти чланак.

Павла Коваровић из Београда пита, шта је са Пачероново-ворнином награда. — Одговорића му се, да није ни једно при-иљено за награду.

По мишлењу Светозара Савића не прима се за „Деловни“ археолошки М. Ј. Илића: „Први зубобит“.

Чита се вјештај а раду књиженог одбора од посљедњег састаја књиженог одјељења до данас.

Чита се вјештај а књиженог одбора за издавање „Књига за народ“ на издање народног добротора Пера Кнежевића од посљедњег састаја до данас.

Јован Рорфевић јавља, да је прочитав повозорно дјело Мите Поповића „Или Савића“ а да се обрадова, кад је видио да се и код нас почну узимати слике на вјеродосто, а то је сељачког живота, а још се ели обрадова, кад је видио, да је преленк прлично познат свим љицима а њетима и свјетозани а тавани штампају.

У „Намам Савићама“ пишчева и тежња добра; заплет је доста вјешто нареден, ешаже одде-одеје згодни улупенен, дјело дјело кне и сувише још, и сувише кратко, ерипачко задни-вања. Кад у то узамемо дух а еписке, долаз еза јува, онда се

тавом комаду може пророћи добар успјех на нашој позорници, успјех, који ће задовољити не само највишу публику.

Према свему томе оцјењивач је тог вишељазца, да дело заслужује награду, а особито га је писац учинио у њему неке измјене, које оцјењивач радоћ прихватио, а које су тако пророке, да се могу оправдати, а да цјелога дела не страда.

Милорад П. Шталевић, као други оцјењивач, јавља, да је поменуто дело Миге Поповића тек неки дан оправдио од првог оцјењивача, а да ће га проучити чим посвршује раније предузете послове хитне природе.

Узима се за сад за знање, док не стигне и други оцјена. Дн. Милан Јовановић-Бутак јавља, да су му подата била на основу три дела, која су стигла за расписну награду, и то:

1. „Грађања и син му Немања“, историјска трагедија у 5 чина од М. Поповића.
2. „Ново доба“, комедија у три чина од М. Ј. Илића.
3. „Црнуца“, позоришна игра у 4 чина са цјењивачем, е логичном Киранским.

1. Трагедија Миге Поповића испунила је из конкуренције. Писац је остварио оцјењивача на награду, да за сад повлачи своје дело изтакр а да ће га тек послје неких измјена на ново пошлети.

2. „Ново доба“ је комедија необична склопа. Прво двије радове наведемо су правилно. Залет је духовит и интересантан, а са свим пријаво. Особо су маркантни, карактери истинити и конковентни; ситуације суве чисте комике без дрвнстича завија; радња жива, природна и нигде не астаје; епизоде показују органску везаност с цјелином; дијалози живи и окрвнети. Све то тим је јаче и повољније, што је доиста са свима оригинално. Ни један карактер, ни једна ситуација, ни најмања епизода, ни једна ерза у дијалогу није узета са туђих калуца, него је све једно, а све наше. Видимо сумте нас, наше заблуде, наше порехе, наше ерости, наше слабости, где се са позоришне благо осмишљају, то тиме коригују. Видимо, да нас је писац познавао, а осјећао, да је право знао, што нас је тако задовољно. По томе је дакле и тенденција те комедије да освјетли друштво. На жалост, што је писац, који је створио тако лијепо еквиваленту у тако адовољ зашет, у другоне дијелу гдио изадрасити, да се одма иза тога мјесто духовитости и оригиналности измисли на усљено замисливање, мјесто оне адрне, неврне, комарке, које дог лаког али одмереног титрања са нашим људима и љубрешћина, на тако рећи основиану раздражљивост, на дјетинство буреће. Велика штета, што је писац и у расцелу епао на тривијално средство, на елементаран случај, на пожар, да њиме дође до краја. По зашлету се могло надати, да неће требати случаја или бар не тако гого случајности, већ да ће писац конковентној својих Карактера, својих слика и појаситишм поступкањем своје радње одремити све прилике и неспрљаве, те створити органску цјелину свако на себе; живиши у обичним, њирином свијан разажрења, као што га је почео изводити. То није узрочи, а тиме је већ сипао са писне своје.

Друго је још важније. Та комедија по свом зашлетку уздира у нице комедија. Ми ћемо се сав смијати којим неврним нице, прозрну и радованемо се кад се лијено пријави, аљ кад се неспоразум зашлети на свирни тим, да који од фактора попове изуда неспоразуму рачу или аљу, то онда већ није за свијех, то није шала, то нас не може задовољити.

Тако је и у овој комедији; неспоразум је неопи, а повољдоде прехтеће. Трагичан свршетак у тој комедији проћан је и сваком правилу естетике и сипком обичном схватању комедија. Махом нас заставља све и весело и задовољно жандо-стругајине ерца нашег, те оставља праћу пуствог или правн бол. Све је пошнштва, све изарљисиво.

Осим тих пријетаба приговора оцјењивач у њеким мањине, недостатацима у ерцима, који би се моћујим лако могли оправдати.

Према томе оцјењивач за сада не може препоручити „Ново доба“ за награду. Ако би писац био вољан поправити своје дело према изреченима критике, оцјењивач би се радогао на свег ерца, тим више, што је увјерен, да би те поправке одговарале позоришном зашлету у првој и другој радњи.

3. „Црнуца“ је са свим површан посао. Залет је сав дјелч саиб. Карактери готово сви једнаки: све саме хуле и ношадљаци, који ће за повац све учинити. Најзаднија је Црнуца.

Таког чуца од чојевка једна да има на свијету. И најгора ела ковац не признаје своју погрешку, а Приуца се сљди тим, да што грбо о себи рекае. Има, до душе, по гледије комичних ситуација, али је све то прегрвано у неспоразум повољаву неспоразуму и нељаву. Мило је а неспоразум ситуација, све је усљено, алоштрено, свишљено, без живота. С тога оцјењивач не може то дело препоручити за награду.

Милан Савић као други оцјењивач слаже се потпуно са оцјеном др. Милана Јовановића Бутуга.

На основу тих оцјена гозане се писак енедјеље „Ново доба“ М. Ј. Илић, да према пријетабама оцјењивачким поправн своје дело, а да га онда наово пошље за награду.

(Наставља се.)

Ч И Т А О Ц И М А.

Због њекихјех случајних препријек а у штампарији није могло изћи већ неколико бројева „Зете“. Ми ћемо тај мањак напакити додацима.

У листовима на страни читамо, да је и „Зету“ забрањен изазак а Аустро-Угарску. Неза књига није познато о тој забрани, нити нам је јављено с цијеје стране да је та забрана изшла. Ми ћемо без обзира на то „Зету“ и даље издати.

Једно отавамо а преглату на „Зету“ за потпује четврт.

Цијена јој је:

За Црну Гору и Аустро-Угарску (с Босном и Херцеговином):

По годину 4 фор. — а. вр.

На по године 2 " — " "

На три мјесеца 1 " — " "

За Србију и све остале земље:

По годину 15 франака

На по године 8 "

На три мјесеца 4 "

Преглата из Црне Горе нег се шаље управо администрацији „Зете“ а Цетиње, у плаћеном писму.

Преглата из Аустро-Угарске (с Босном и Херцеговином) и осталих земаља нег се шаље поштомском упутницом на г. Петра Ражадоковића у Котор, са означењем да је то преглата за „Зету“.

Преглата из Србије нег се шаље књићару В. Валожићу а Београду.

Ко хоће да пошље преглату непосредно ел администрацију „Зете“, нека то учини у писму *поплаћеном потпуно до Цетића*.

Поручнице нег пошља не могу се никакве уважити.

Рекламације нег се управљају а администрацију „Зете“ а Цетиње.

Усвојили смо правило, да се шикоме лист не шаље без изричате, а како је Цетиње доста удаљено од омијех мјеста гдје би „Зета“ могла преглтити, то се усмолаћу свя, који желе „Зету“ држити, да се изасле с преглтиком пошлети, јер иначе могао би им који брвој изостати.

УРЕДНИКСТВО „З Е Т Е“.